

๒. ค่านิยมและการทำความเข้าใจในค่านิยม (values and values clarification)

๒.๑) **ค่านิยม (values)** หมายถึง สิ่งที่นิยมยึดถือประจำใจที่ช่วยตัดสินใจในการเลือก หรือเป็นการให้คุณค่าแก่สิ่งต่าง ๆ โดยความรู้สึกชอบ พอใจ และยอมรับ ค่านิยมจะเป็นตัวกำหนดการแสดงพฤติกรรมของบุคคล และค่านิยมของบุคคลมีอิทธิพลต่อความเชื่อเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์ สุขภาพ ความเจ็บป่วย การปฏิบัติพฤติกรรมสุขภาพ และการตอบสนองต่อความเจ็บป่วย (Berman et al., 2008; Taylor et al., 2011)

ดังนั้น ค่านิยมจึงเป็นตัวกำหนดการตัดสินใจและการกระทำของบุคคล ค่านิยมของบุคคลอาจได้รับอิทธิพลจากพ่อแม่ พี่น้อง ญาติ เพื่อน ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์ โดยทั่วไปบุคคลมีค่านิยมและให้ความสำคัญกับค่านิยมที่แตกต่างกัน ในการปฏิบัติงานของพยาบาล พยาบาลมีโอกาสเผชิญกับเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างค่านิยมของตนเองกับบุคคลอื่น รวมทั้งอาจเกิดความขัดแย้งระหว่างค่านิยมภายในตน การทำความเข้าใจของค่านิยม จะช่วยให้พยาบาลตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างค่านิยมของตนเองกับผู้อื่น ซึ่งจะช่วยลดความขัดแย้งระหว่างค่านิยมและส่งเสริมให้พยาบาลสามารถแสดงบทบาทผู้ทำหน้าที่แทนผู้ป่วย ทำให้ผู้ป่วยได้รับการดูแลที่สอดคล้องกับค่านิยมของตนได้ (อรัญญา เชาวลิต และคณะ, ๒๕๔๕)

ค่านิยม ประกอบด้วย ความเชื่อ และทัศนคติ คนมีความเชื่อและทัศนคติที่แตกต่างกัน “ความเชื่อ” เป็นการแปลหรือการสรุปที่คนยอมรับว่าเป็นจริง เป็นความศรัทธามากกว่าจะเป็นข้อเท็จจริง ส่วน “ทัศนคติ” เป็นเรื่องของจิตใจ หรือความรู้สึกที่มีต่อบุคคล สิ่งของ หรือ ความคิด เช่นยอมรับ สงสาร เปิดเผย ทัศนคติมักจะตัดสินใจออกมาในลักษณะเร็ว หรือ ดี บวกหรือลบ ส่วนความเชื่อจะตัดสินใจในลักษณะถูกหรือผิด (Berman et al., 2008)

ค่านิยมสำคัญของวิชาชีพการพยาบาล (values essential to the professional nurse) ตามที่กล่าวมาแล้วว่า วิชาชีพการพยาบาลเกี่ยวข้องกับ การช่วยเหลือบุคคลทั้งที่มีสุขภาพดีและเจ็บป่วย ในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพ หรือส่งเสริมการหายจากโรค ดังนั้นค่านิยมสำคัญของ ผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาล (Berman et al., 2008; Taylor et al., 2011) ได้แก่

๑. การเห็นแก่ประโยชน์คนอื่น (altruism) เป็นการเอาใจใส่ในสวัสดิภาพ (welfare) และความผาสุก (well-being) ของคนอื่น

ตัวอย่างพฤติกรรมเชิงจริยธรรม เช่น การแสดงออกถึงการเข้าใจ วัฒนธรรม ความเชื่อ และมิตี้อื่น ๆ ของคน การทำหน้าที่แทนหรือการให้ความช่วยเหลือผู้ป่วย (advocates) โดยเฉพาะเรื่องที่มีอันตรายกับผู้ป่วยมากที่สุด การป้องกันความเสี่ยงแทนผู้ป่วยหรือผู้ร่วมงาน การเป็นที่เลี้ยง (mentors) ให้กับ ผู้ประกอบวิชาชีพอื่น

๒. ความเป็นอิสระ (autonomy) หมายถึง สิทธิในการตัดสินใจด้วยตนเอง การปฏิบัติของพยาบาลที่แสดงว่าพยาบาลมีค่านิยมของความเป็นอิสระ คือ พยาบาลเคารพในสิทธิของผู้ป่วยในการตัดสินใจด้วยความเป็นอิสระเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพของตนเอง

ตัวอย่างพฤติกรรมเชิงจริยธรรม เช่น แผนการดูแลผู้ป่วยที่ทำร่วมกับผู้ป่วย การเคารพในสิทธิของผู้ป่วยและครอบครัวในการตัดสินใจเกี่ยวกับการดูแล สุขภาพ การให้ข้อมูลเพื่อให้ผู้ป่วยมีทางเลือก

๓. การเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (human dignity) หมายถึง การเคารพในคุณค่าและควมมีลักษณะเฉพาะที่ติดตัวมากับปัจเจกบุคคลและ ประชาชนทั่วไป

ตัวอย่างพฤติกรรมเชิงจริยธรรม เช่น การจัดให้ผู้ป่วยได้ทำในสิ่งที่ สอดคล้องกับวัฒนธรรมและมีความไวในการดูแลโดยคำนึงถึงวัฒนธรรม การปกป้องผู้ป่วยในเรื่องความเป็นส่วนตัว การรักษาความลับของผู้ป่วยและผู้ร่วมงาน การออกแบบการดูแลที่มีความไวต่อความต้องการของผู้ป่วยเป็นรายบุคคล

๔. ความซื่อสัตย์ (integrity) หมายถึง การปฏิบัติที่มีความสอดคล้องกับ จริยธรรมและยอมรับมาตรฐานของการปฏิบัติ การปฏิบัติของพยาบาลคือ พยาบาล มีความซื่อสัตย์ในการให้การดูแลผู้ป่วยบนพื้นฐานของกรอบแนวคิดทางจริยธรรม ซึ่งเป็นที่ยอมรับของวิชาชีพ

ตัวอย่างพฤติกรรมเชิงจริยธรรม เช่น การให้ข้อมูลที่เป็นจริงต่อผู้ป่วย และสาธารณะ การบันทึกเอกสารที่ถูกต้องและเป็นจริง การค้นหาข้อผิดพลาดที่เกิดจากการกระทำของตนเองและผู้อื่น แสดงความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง

๕. ความยุติธรรมในสังคม (social justice) ตามหลักจริยธรรม หลักกฎหมายและหลักมนุษยธรรม การปฏิบัติของพยาบาลที่แสดงว่ามีค่านิยม ความยุติธรรมในสังคม คือการที่พยาบาลให้การพยาบาลอย่างเท่าเทียมกันภายใต้ กฎหมาย และให้คนเข้าถึงบริการสุขภาพที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมกัน

ตัวอย่างพฤติกรรมเชิงจริยธรรม เช่น การสนับสนุนการให้การดูแลที่มีความยุติธรรม ไม่มีการแบ่งแยก การส่งเสริมให้เข้าถึงการดูแลสุขภาพอย่างทั่วถึง การสนับสนุนการออกกฎหมายและนโยบายที่จะทำให้เกิดการพยาบาลและการดูแลสุขภาพที่มีความก้าวหน้าขึ้น

๒.๒ การทำความเข้าใจในค่านิยม (values clarification)

การทำความเข้าใจในค่านิยม หมายถึง กระบวนการซึ่งคนทำความเข้าใจ ในค่านิยมและระบบคุณค่าของตนเอง เป็นกระบวนการค้นหาโดยผ่านความรู้สึก และวิเคราะห์ว่าจะเลือกทำพฤติกรรมอะไรเมื่อมีทางเลือก และสามารถบอกได้ว่า ทางเลือกนี้มาจากเหตุผลหรือเป็นผลมาจากเงื่อนไขที่ผ่านมา การทำความเข้าใจ ในค่านิยมมีประโยชน์ในการนำไปใช้ในการพยาบาล กล่าวคือ เมื่อพยาบาลเข้าใจ ค่านิยมของผู้ป่วยที่จูงใจให้มีการตัดสินใจและกระทำ พยาบาลสามารถหยิบเอา ค่านิยมนี้มาใช้ในการสอนและให้คำแนะนำผู้ป่วยได้ (Taylor et al., 2011) หรือ เป็นกระบวนการซึ่งคนจำแนกแยกแยะ ตรวจสอบ และพัฒนาค่านิยมของตนเอง

(Berman et al., 2008) หรือ เป็นกระบวนการที่ช่วยให้รู้จักสิ่งที่ให้คุณค่าหรือสิ่งที่มีความสำคัญ โดยตรวจสอบว่าค่านิยมใดมีความสำคัญต่อตนเอง เป็นกระบวนการช่วยให้บุคคลรู้จักตนเองว่าเป็นใคร และสามารถจัดลำดับค่านิยม เกิดความกระจ่างในค่านิยมของตน ช่วยแก้ไขความขัดแย้งระหว่างค่านิยมและพฤติกรรมของตนเอง และยังช่วยให้บุคคลสามารถรับรู้ถึงความไม่สอดคล้องระหว่างค่านิยมที่ตนมีกับสิ่งที่กระทำ (อรัญญา เชาวลิต และคณะ, ๒๕๔๕)

หลักสำคัญของการทำความกระจ่างในค่านิยม คือ การช่วยให้บุคคลเกิดความกระจ่างในค่านิยมที่ตนนับถือ หรือมีความเชื่อว่าถูกต้องหรือควรจดจำ เป็นกระบวนการที่จะทำให้อุบัติบุคคลเกิดความกระจ่างในจริยธรรมของตนเอง รู้จักตนเอง รู้จักผู้อื่น สังคม และสิ่งแวดล้อม เป็นวิธีการที่จะทำให้อุบัติบุคคลยอมรับความรู้สึกและความคิดเห็นของตนเองภายใต้สถานการณ์ที่กำหนด ผลที่จะได้รับจากกระบวนการนี้จะเอื้อให้เกิดความคิดกับการทำงานสัมพันธ์กัน ไม่มีกลุ่มของค่านิยมที่ถูกต้องสำหรับทุกคน เมื่อบุคคลสามารถจำแนกแยกแยะค่านิยมของตนเองได้ เขาสามารถรักษาหรือเปลี่ยนแปลงค่านิยมและกระทำตามค่านิยมที่เลือก การทำความกระจ่างในค่านิยม จะส่งเสริมความเจริญของบุคคลโดยส่งเสริมให้เกิดการตระหนัก การเห็นอกเห็นใจ และรู้แจ้ง (Berman et al., 2008)

วิชาชีพการพยาบาลสามารถนำกระบวนการทำความกระจ่างในค่านิยมมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติการพยาบาลได้ โดยการทำให้เกิดความกระจ่างแจ้งในความเชื่อ ทศนคติ ความรู้สึก และพฤติกรรมของตนเองในการเลือกตัดสินใจปฏิบัติการพยาบาลอย่างไร เมื่อต้องพบกับประเด็นปัญหาทางด้านจริยธรรม และการปฏิบัติเช่นนั้นก็มีเหตุผลหรือหลักการที่ดี ที่ถูกต้องตามความคิดของตนเองอย่างไร โดยมีขั้นตอนการทำความกระจ่างในค่านิยม ๔ ขั้นตอน (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, ๒๕๔๓) ดังนี้

๑. ทำความเข้าใจกับเหตุการณ์หรือสิ่งที่ประสบ ซึ่งแสดงออกโดยสามารถบอกรายละเอียดและสาระของสิ่งที่ประสบให้ผู้อื่นเข้าใจได้

๒. แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และความคิดของบุคคลตามที่ตนเองเข้าใจ โดยการตีความ วิเคราะห์ และวิจารณ์สิ่งที่ประสบได้

๓. กำหนดคุณค่าหรือประเมินค่าของสิ่งที่ประสบหรือปัญหานั้น โดยมีการแสดงความรู้สึกหรืออารมณ์ ซึ่งเป็นการแสดงออกของค่านิยมในลักษณะพอใจหรือไม่พอใจ

๔. แสดงให้ผู้อื่นได้ทราบ โดยพิจารณาจากค่านิยมของตนเอง ผลกระทบของการกระทำต่อสังคม ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ รวมทั้งสามารถเสนอแนะว่าควรทำหรือไม่ควรทำ เพราะเหตุใด

ตัวอย่าง การทำความกระจ่างในค่านิยม

นาง ก. เคยผ่านการสมรสมาแล้ว และแต่งงานใหม่กับสามีคนปัจจุบัน มาฝากครรภ์ ผลการตรวจเลือดพบ anti-HIV positive แพทย์แนะนำให้พาสามีมาตรวจเลือด นาง ก. มีความวิตกกังวลมาก และขอให้แพทย์และพยาบาลอย่านำผลเลือดบอกสามี ในสถานการณ์ดังกล่าวท่านจะตัดสินใจปฏิบัติอย่างไร พยาบาลดำเนินการตามขั้นตอนการทำความกระจ่างในค่านิยม ดังนี้

๑. พยาบาลต้องทำความเข้าใจกับเหตุการณ์และความรู้สึกของ นาง ก. และสามีนาง ก. น่าจะมีการติดเชื้อเอชไอวีจากสามีเดิม และการติดเชื้อเอชไอวีเป็นโรคที่น่ากลัวและสามารถติดต่อไปยังคู่สามีคนปัจจุบันและทารกในครรภ์ได้ นาง ก. จึงวิตกกังวลมาก และเกรงว่าหากสามีทราบแล้วจะรับไม่ได้

๒. การบอกความจริงเป็นพันธะสัญญาของพยาบาลที่มีต่อผู้รับบริการ แต่นาง ก. กลับขอให้แพทย์และพยาบาลอย่าบอกความจริงเกี่ยวกับผลเลือดให้สามีทราบ เมื่อวิเคราะห์ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากการรักษาความลับของ นาง ก. กับการบอกความจริงแก่สามี พยาบาลมีความรู้สึกขัดแย้งระหว่างการปกปิดความลับของผู้ป่วย กับการบอกความจริงเพื่อการปกป้องผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ ที่อาจได้รับอันตรายจากการรักษาความลับ ถ้าพยาบาลบอกความจริงแก่สามีของนาง ก. แล้ว นาง ก. กับสามีจะต้องเผชิญปัญหาอะไรบ้าง ถ้าไม่บอกความจริงจะเกิดผลกระทบที่ตามมาอย่างไร

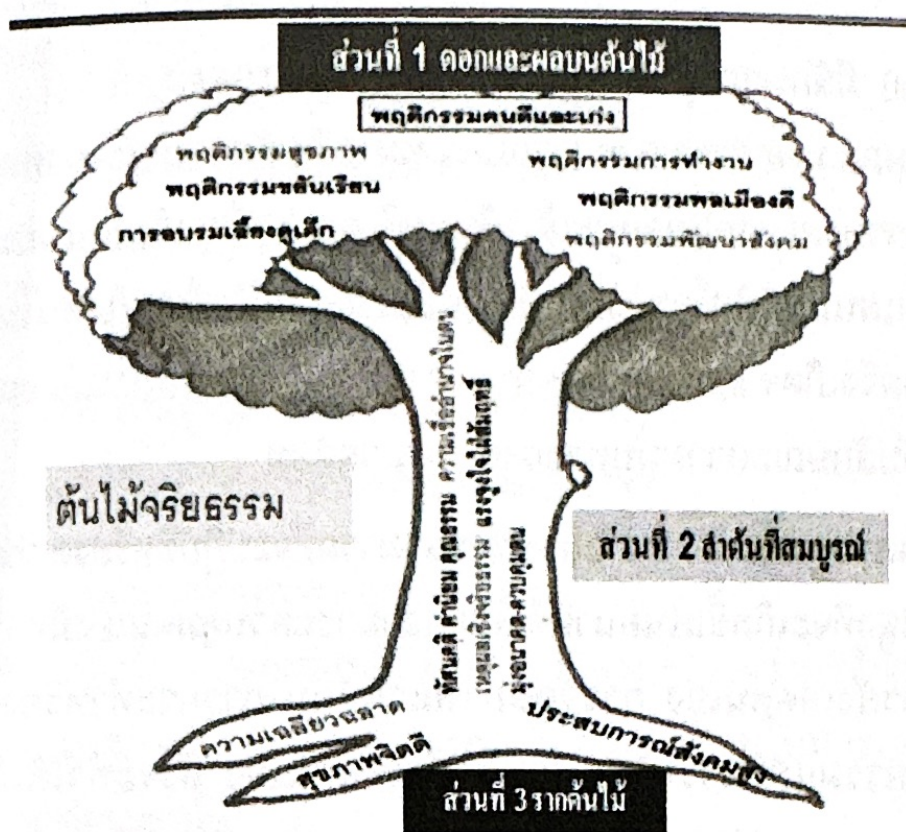
๓. พยาบาลให้ความสำคัญกับคุณค่าเรื่องความซื่อสัตย์ จึงไม่บอกความจริงเรื่องผลเลือดของนาง ก. ให้สามีทราบตามที่นาง ก. ขอร้อง ซึ่งจะมีผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการตัดสินใจเลือกปฏิบัติครั้งนี้ และความเป็นไปได้ในการปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลดีที่สุดควรเป็นอย่างไร ในกรณีนี้พยาบาลเลือกจะให้สามีของนาง ก. ทราบผลเลือดของนาง ก. เพื่อให้ทั้ง นาง ก. และสามี ได้รับการรักษาอย่างถูกวิธี ลดผลกระทบต่อการกในครรภ์ ต่อครอบครัว และสังคมโดยรวม

๔. ความซื่อสัตย์และการรักษาสัญญาที่ให้ไว้กับนาง ก. เรื่องการปกปิดความลับ กับการบอกความจริงให้สามีนาง ก. ทราบ เพื่อลดผลกระทบที่ตามมาให้มีน้อยที่สุด สามีของนาง ก. ควรทราบความจริง และใครจะเป็นผู้บอกความจริงเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่ากรณีนี้เป็นเรื่องของครอบครัวที่ไม่ควรมีเรื่องปิดบังกัน การปิดบังอาจนำไปสู่ครอบครัวแตกแยกได้ ดังนั้นพยาบาลจึงเลือกที่จะให้ความรู้เรื่องโรค การรักษาและแนวทางการดูแลสุขภาพของตนเองและคู่สมรส ข้อดีข้อเสียของการบอกความจริงให้สามีทราบ และพยาบาลโน้มน้าวให้ นาง ก. เป็นผู้บอกความจริงให้สามีทราบด้วยตนเอง เพราะเป็นสิทธิส่วนบุคคลที่จะบอกความลับของตนเองแก่บุคคลอื่น

ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม

ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมเป็นทฤษฎีทางจิตวิทยาทฤษฎีแรกของนักวิชาการไทย ชื่อ ศาสตราจารย์ ดร.ดวงเดือน พันธุมนาวิน (๒๕๕๓) ได้ทำการศึกษาวิจัยถึงสาเหตุพฤติกรรมของคนดีและคนเก่ง โดยได้ทำการประมวลผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสาเหตุของพฤติกรรมต่าง ๆ ของคนไทยทั้งเด็กและผู้ใหญ่ อายุตั้งแต่ ๖-๖๐ ปี ว่าพฤติกรรมเหล่านั้น มีสาเหตุทางจิตใจอะไรบ้าง และได้นำมาประยุกต์เป็นทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมสำหรับคนไทยขึ้น จุดเด่นของทฤษฎีนี้คือเน้นลักษณะพื้นฐานและองค์ประกอบทางจิตใจซึ่งจะนำไปสู่พฤติกรรมที่พึงปรารถนา เพื่อส่งเสริมให้บุคคลเป็นคนดีและคนเก่ง โดยแบ่งต้นไม้จริยธรรมออกเป็น ๓ ส่วน ดังนี้

ภาพที่ ๑ : ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม

ที่มา : ดวงเดือน พันธุมนาวิน, ๒๕๕๓.

ส่วนที่ ๑ ดอกและผลบนต้นไม้ เปรียบเสมือนลักษณะพฤติกรรมของคนดีและคนเก่ง เป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์คือการทำความดี ละเว้นความชั่ว การทำงานอย่างขยันขันแข็งเพื่อส่วนรวม ซึ่งล้วนแต่เป็นพฤติกรรมของพลเมืองดี พฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ และการที่ต้นไม้จะให้ดอกผลใหญ่ รสชาติดีจะต้องมีลำต้นและรากที่สมบูรณ์

ส่วนที่ ๒ ลำต้นที่สมบูรณ์ เปรียบเสมือนลักษณะทางจิตใจที่ดีของบุคคล ซึ่งเป็นบ่อเกิดของพฤติกรรมที่ดีประกอบด้วยจิตลักษณะ ๕ ด้าน คือ

๒.๑) มีเหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลรู้จักใช้เหตุผลในการเลือกกระทำหรือไม่กระทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเมื่อมีเหตุการณ์บังคับ เหตุผลนี้จะแสดงให้เห็นทราบถึงเหตุจูงใจหรือแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำต่าง ๆ

บุคคลที่มีจริยธรรมที่ต่างกันอาจมีเบื้องหลังการกระทำที่แตกต่างกันหรือการกระทำที่เหมือนกัน

๒.๒) มีลักษณะมุ่งอนาคตและการควบคุมตนเอง

ลักษณะมุ่งอนาคต คาดการณ์ไกล หมายถึง ลักษณะมุ่งอนาคต เป็นความสามารถในการคาดการณ์ไกลและเล็งเห็นผลดี ผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และสามารถวางแผนปฏิบัติเพื่อรองรับผลดีหรือป้องกันผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ การมุ่งอนาคตจึงเกิดจากการสะสมผลของการเรียนรู้ ประสบการณ์ตั้งแต่อดีตของบุคคลเกี่ยวกับลักษณะความมั่นคงของสภาพแวดล้อม

การควบคุมตนเอง หมายถึง ความสามารถที่จะปฏิบัติหรืองดเว้นการปฏิบัติเพื่อผลที่มีค่าสูงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ความสามารถควบคุมตนเองมีหลายขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การสังเกตตนเอง การจัดสภาพแวดล้อม การกระทำหรืองดเว้นที่จะกระทำพฤติกรรมและการให้รางวัลหรือลงโทษตนเอง ซึ่งจะทำให้เกิดความมีระเบียบวินัย และการประพฤติปฏิบัติอย่างเหมาะสม

๒.๓) ความเชื่ออำนาจในตนว่าทำดีได้ดี ทำชั่วจะต้องได้รับโทษ ความเชื่ออำนาจในตนของบุคคลประกอบด้วย ๒ องค์ประกอบ คือ

(๑) ความสามารถในการทำนายความสัมพันธ์ระหว่างสาเหตุหนึ่งและผลหนึ่ง

(๒) ความเชื่อที่ว่าตนสามารถควบคุมให้เกิดผลนั้นตามที่ต้องการได้ ผู้ที่มีความเชื่ออำนาจในตนมาก เป็นผู้ที่มีพฤติกรรมที่น่าปรารถนาต่าง ๆ มากกว่าผู้ที่มีความเชื่ออำนาจในตนน้อย

๒.๔) มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ แรงจูงใจที่เป็นแรงขับให้บุคคลพยายามที่จะประกอบพฤติกรรมที่จะประสบสัมฤทธิ์ผลตามมาตรฐานความเป็นเลิศ (standard of excellence) ที่ตนตั้งไว้ บุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ จะไม่ทำงานเพราะหวังรางวัล แต่ทำเพื่อจะประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จะมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

- (๑) มุ่งหาความสำเร็จและกลัวความล้มเหลว
- (๒) มีความทะเยอทะยานสูง
- (๓) ตั้งเป้าหมายสูง
- (๔) มีความรับผิดชอบในการงานดี
- (๕) มีความอดทนในการทำงาน
- (๖) รู้ความสามารถที่แท้จริงของตนเอง
- (๗) เป็นผู้ที่ทำงานอย่างมีการวางแผน
- (๘) เป็นผู้ที่ตั้งระดับความคาดหวังไว้สูง

๒.๕) มีทัศนคติและค่านิยมที่ดี มีคุณธรรม

ทัศนคติ เป็นความสัมพันธ์ที่คาบเกี่ยวกันระหว่างความรู้สึกและความเชื่อ หรือการรู้ของบุคคลกับแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมโต้ตอบในทางใดทางหนึ่งต่อเป้าหมายของทัศนคตินั้น

คุณธรรม คือ คุณงามความดีที่เป็นธรรมชาติ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และสังคม ซึ่งรวมสรุปว่าเป็น สภาพคุณงามความดี

ค่านิยม ค่านิยมทางสังคม เป็นระบบความชอบพิเศษที่คนในแต่ละสังคม มีอยู่ ค่านิยมประเภทนี้เกิดจากการเรียนรู้จากสังคมในระดับต่าง ๆ ซึ่งจะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม เช่น นาย ก. ชอบสิ่งใดมากก็จะทำสิ่งนั้นมาก ดังนั้น การสังเกตค่านิยมของสังคมอาจพิจารณาได้จากพฤติกรรมเด่น ๆ ของสมาชิกในสังคม แล้วอนุมานว่าสังคมนั้นมีค่านิยมอย่างไร เช่น ค่านิยมสังคมไทยที่เป็นค่านิยมดั้งเดิม คือ ยึดถือตัวบุคคล ความรักสนุก และยึดทางสายกลาง

ส่วนที่ ๓ รากต้นไม้ เปรียบเสมือนลักษณะทางจิตใจที่เป็นพื้นฐาน (รากต้นไม้ที่ซ่อนเร้นหาอาหารมาเลี้ยงลำต้นให้สมบูรณ์) การพัฒนาสู่การเป็นคนดี คนเก่ง ประกอบด้วย

๓.๑) มีสติปัญญาเหมาะสมกับอายุ เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่จะมีความสามารถทางความคิดที่เป็นนามธรรมขั้นสูงขึ้น

๓.๒) มีประสบการณ์ทางสังคม หมายถึง มีความเข้าใจความแตกต่างของมนุษย์และสังคม รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา

๓.๓) มีสุขภาพจิตดี หมายถึง มีความวิตกกังวลน้อย หรือมีในปริมาณที่เหมาะสมตามสถานการณ์นั้น ๆ

จิตลักษณะทั้งสามนี้ อาจใช้เป็นสาเหตุของการพัฒนาจิตลักษณะทั้ง ๕ ประการที่ลำดับของต้นไม้ก็ได้ กล่าวคือ บุคคลจะต้องมีลักษณะพื้นฐานทางจิตใจ ๓ ด้าน ในปริมาณที่สูงพอเหมาะกับอายุ จึงจะเป็นผู้ที่มีความพร้อมที่จะพัฒนาจิตลักษณะทั้ง ๕ ประการที่ลำดับของต้นไม้ โดยที่จิตลักษณะทั้ง ๕ นี้ จะพัฒนาไปเองโดยอัตโนมัติ ถ้าบุคคลที่มีความพร้อมทางจิตใจ ๓ ด้านดังกล่าว และอยู่ในสภาพแวดล้อมทางบ้าน โรงเรียน และสังคมที่เหมาะสม นอกจากนั้น บุคคลยังมีความพร้อมที่จะรับการพัฒนาจิตลักษณะบางประการใน ๕ ด้านนี้ โดยวิธีการอื่น ๆ ด้วย ฉะนั้นจิตลักษณะพื้นฐาน ๓ ประการ จึงเป็นสาเหตุของพฤติกรรมของคนดีและของคนเก่งนั่นเอง นอกจากนี้จิตลักษณะพื้นฐาน ๓ ประการ ที่รากนี้ อาจเป็นสาเหตุร่วมกับจิตลักษณะ ๕ ประการที่ลำดับ

ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมนี้ เกิดจากผลการวิจัยพฤติกรรมและจิตลักษณะของคนไทย โดยเมื่อสร้างขึ้นแล้วทฤษฎีนี้ก็ได้อธิบายแนวทางการตั้งสมมติฐานการวิจัยเพื่อหาหลักฐานใหม่ ๆ มาเพื่อเติมในทฤษฎีนี้ อีก เช่น การวิจัยเกี่ยวกับจิตลักษณะพื้นฐาน ๓ ประการ ที่สามารถจำแนกคนเป็น ๔ ประเภทเหมือนบัวสี่เหล่า กับความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคล โดยพบว่าคนที่ เป็นบัวเหนือน้ำเท่านั้น (มีจิตลักษณะพื้นฐาน ๓ ด้านนี้ในปริมาณสูงเหมาะสมกับอายุ) เป็นผู้ที่สามารถรับการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมได้อย่างเหมาะสมกับอายุ ตามทฤษฎีของโคลเบอร์ก

สรุป การพัฒนาจริยธรรมเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นพร้อม ๆ กับการพัฒนา ด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม พัฒนาการด้านจริยธรรมเกิดขึ้นจากการเรียนรู้และประสบการณ์ที่จะบอกความแตกต่างระหว่างความถูกต้องกับความผิด และเรียนรู้ว่าอะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ จริยธรรมจะพัฒนาจากความเป็นตัวตน

ของตนเองและยึดถือตนเองเป็นหลักในช่วงวัยเด็ก และจะพัฒนาออกไปสู่การเห็นแก่สังคมมากขึ้นเมื่ออายุมากขึ้น และการพัฒนาจริยธรรมจะมีต่อเนื่องไปตลอดชีวิต หมายความว่าประสบการณ์ชีวิตจะสอนให้มีการเรียนรู้เพื่อจะพัฒนาจริยธรรมของตนเองให้เห็นแก่ประโยชน์สุขของคนอื่นในสังคมมากขึ้น ดังนั้นการพัฒนาจริยธรรมในวิชาชีพการพยาบาลจะช่วยให้พยาบาลมีความเข้าใจตนเองว่าควรแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมอย่างไร และช่วยให้พยาบาลมีความเข้าใจการแสดงพฤติกรรมของบุคคลรอบข้างโดยเฉพาะผู้รับบริการหรือผู้ป่วย เพื่อการวางแผนการดูแลให้การพยาบาลที่ดีที่สุดกับผู้ป่วยแต่ละราย

ใบงาน

ให้นักศึกษาวาดภาพ ทฤษฎีต้นไม้จรรยาธรรม